

แนวทางการส่งเสริมการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาการแกะรูปหนังตะลุงในตำบล
ควนกาหลง อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล

Guidance on Conservation Promotion and Inheritance of Shadow Puppet
Carving Wisdom in Khuan Kalong Sub-district, Khuan Kalong District, Satun
Province

กิตติยา ฤทธิภักดี^{1*}, วรวิทย์ มาศแก้ว²

Kittiya Rittipakdee^{1*}, Worawit Maskaew²

¹ อาจารย์, วิทยาลัยชุมชนสตูล

¹ Lecturer, Satun Community College

² ผู้ช่วยนักวิจัย, วิทยาลัยชุมชนสตูล

² Research Assistant, Satun Community College

* Corresponding Author: E-mail: Kittiya.c2517@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาภูมิปัญญาการแกะรูปหนังตะลุง 2) เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาการแกะรูปหนังตะลุง โดยเลือกศึกษาภูมิปัญญาการแกะหนังตะลุงในตำบลควนกาหลง อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ประชาชนด้านภูมิปัญญาการแกะรูปหนังตะลุง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างควบคู่กับการทำบันทึกภาคสนาม โดยผู้วิจัยใช้การศึกษาคำวิเคราะห์ เอกสาร การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) และทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) และการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป

ผลการศึกษา พบว่าภูมิปัญญาการแกะรูปหนังตะลุง ประกอบด้วย ความรู้ทั้งทางด้านศาสตร์และศิลป์ ซึ่งแฝงด้วยคุณค่าหลากหลายด้านอันส่งผลต่อการดำเนินชีวิต แต่ด้วยท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ภูมิปัญญาการแกะหนังตะลุง ถูกกลดบทบาทลงกลายเป็นภูมิปัญญาที่ขาดผู้สืบทอด การถ่ายทอดความรู้จากรุ่นสู่รุ่นจึงขาดหายไป ขาดการได้รับความสนใจจากหน่วยงานและบุคคล จึงควรมีการค้นคว้าวิจัยศึกษาและเก็บรวบรวมองค์ความรู้และการจัดการองค์ความรู้เกี่ยวกับการแกะหนังตะลุงอย่างเป็นระบบ โดยจัดทำเป็นคู่มือการแกะรูปหนังตะลุง จัดกิจกรรมปลูกจิตสำนึกคนในท้องถิ่น โดยเฉพาะเยาวชนให้ตระหนักถึงคุณค่าและแก่นสาระสำคัญของภูมิปัญญาการแกะรูปหนังตะลุง สำรองและจัดทำทำเนียบช่างแกะรูปหนังตะลุงในท้องถิ่น ส่งเสริมหรือฝึกอบรมการแกะรูปหนังตะลุง และนำมาบันทึกไว้ในรูปแบบต่าง ๆ ริเริ่มสร้างสรรค์ภูมิปัญญาการแกะรูปหนังตะลุงให้เหมาะสมกับยุคสมัย

และเกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิต ส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมการถ่ายทอดความรู้ศิลปหัตถกรรมการแกะรูปหนังตะลุง ควรมีการลงนามบันทึกความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อขับเคลื่อนการทำงานร่วมกัน ควรมีการยกย่อง เชิดชูเกียรติปราชญ์ชาวบ้าน ด้านการการแกะรูปหนังตะลุง และจัดหาศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์ในการจำหน่ายสินค้าจากการแกะหนังตะลุง เพื่อสร้างเป็นอาชีพเสริมหรืออาชีพหลัก สร้างรายได้แก่บุคคลในท้องถิ่น

คำสำคัญ: การส่งเสริม, การอนุรักษ์, การสืบทอดภูมิปัญญาการแกะรูปหนังตะลุง

Abstract

This research applied the qualitative research approach to study the shadow puppet carving wisdom and examine the guidance on conservation promotion and inheritance of shadow puppet carving wisdom in Khuan Kalong Sub-district, Khuan Kalong District, Satun Province. Informants were philosophers of shadow puppet carving wisdom. The research tool was a non-structured interview and field record. Document analysis, participatory observation, and in-depth interviews with the triangulation method were utilized. Qualitative data were analyzed using analytic induction and conclusive analysis method.

Research results illustrated that shadow puppet carving wisdom comprised science and art knowledge involving values influencing the living. However, the changing world society was a vital factor compromising the role of shadow puppet carving wisdom, so there was a lack of inheritors and support from authorities and individuals. Therefore, the research and collection of knowledge and systematic knowledge management about shadow puppet carving were needed, as well as the activities or projects promoting the conservation and inheritance of shadow puppet carving via the research and participation of the community members. Consequently, children and youth were aware of the values and significance of shadow puppet carving wisdom. Furthermore, the survey and local carvers directory, creation of contemporary shadow puppet carving wisdom for the benefits of living, memorandum of cooperation with authorities to move forward the operations, admiration and tribute to local philosophers, support for producing more teachers of shadow puppet carving wisdom, and providing of products distribution center should be prioritized to create the occupation and generate income to community members.

Key words: Promotion, Conservation, Inheritance of shadow puppet carving wisdom

บทนำ

ภูมิปัญญาเป็นความคิดทางสังคมที่สำคัญอย่างหนึ่งที่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างยาวนานและสังคมไทยมี ภูมิปัญญาอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งภูมิปัญญา นอกจากแสดงถึงความเป็นไทย ความเป็นเอกลักษณ์ไทยอย่างหนึ่ง แล้ว ยังเป็นเครื่องชี้วัดความเจริญและพัฒนาการของคนในชาติไทย เพราะภูมิปัญญาถือว่าเป็นสิ่งละเอียดอ่อนซึ่ง ชาติที่เจริญแล้วมักมีสังคมที่สงบสุขร่มเย็นไม่ระส่ำระสาย มีความเป็นอิสระจึงจะสามารถสร้างสรรค์และสั่งสมภูมิปัญญาเฉพาะตนขึ้นมาได้ (จักรพันธ์ โสมะเกษตริณ, 2551) ทั้งนี้การสั่งสมภูมิปัญญาเฉพาะของตนที่มีอยู่เป็นจำนวนมากนั้น บางพื้นที่มีการสร้างภูมิปัญญาที่ใช้ในพื้นที่ของตน เรียกได้ว่าเป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน (Popular Wisdom) หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) (กนกพร ฉิมพลี, 2555) การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ออกเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้ 1. วิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาไปสู่เด็ก มักกระทำด้วยวิธีง่าย ๆ ไม่ซับซ้อนสามารถดึงดูดใจ ให้กระทำโดยไม่รู้ตัว เช่น การละเล่น การเล่านิทาน กระทำตามแบบอย่าง การเล่นคำทายปริศนา เป็นต้น วิธีการ ดังกล่าวล้วนเป็นการเสริมสร้างนิสัยและบุคลิกภาพตามแนวทางที่สังคมประสงค์จะให้สมาชิกของสังคมเป็นอยู่ ส่วนใหญ่จะเน้นในเรื่องจริยธรรม ค่านิยม โลกทัศน์ ปรัชญาชีวิตและกฎเกณฑ์ การดำเนินชีวิตในสังคมทั่วไป 2. วิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาไปสู่ผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่ถือว่าเป็นบุคคลที่มีวิสัยทัศน์และประสบการณ์มากและอยู่ในวัยทำงาน วิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาจึงกระทำโดยการผ่านกระทำ เช่น การบอกเล่าในขณะที่มีการทำพิธีกรรมทั้งที่เป็นพิธีสู่ขวัญ พิธีทางศาสนา พิธีกรรมตามขนบธรรมเนียมท้องถิ่น พิธีแต่งงาน เป็นต้น (จักรกฤษณ์ ดาวไธสง, 2552)

การแกะหนัง นับเป็นภูมิปัญญาที่เคียงคู่กับศิลปะการแสดง “หนังตะลุง” อันเป็นเอกลักษณ์ท้องถิ่นที่สะท้อนวิถีชีวิต บอกกล่าวเรื่องราวผ่านหน้าจอผ้าขาวที่มีมากกว่า 200 ปี “ตัวหนัง” ที่ใช้ขีดแสดงนั้นแฝงไว้ด้วยศาสตร์และศิลป์ในการ สร้างสรรค์เพื่อเป็นสีสันและอรรถรสของการชมหนังตะลุงที่ต้องอาศัยการขีดตัวหนังไปพร้อมกับบทพากย์อันสนุกสนาน การสร้างสรรค์ “ตัวหนัง” จึงต้องอาศัยช่างแกะหนังที่ต้องเป็น ที่ผู้ที่เปี่ยมไปด้วยทักษะและความชำนาญตั้งแต่การเลือกหนัง ฟอกหนัง วาดรูปตัวหนัง ด้วยเหล็กจาร ตลอดจนถึงขั้นตอน การแกะและตอกตัวหนังตะลุง ด้วยการเฟื่อระยะการมองจากแสงที่ส่องผ่านเกิดเป็นความงามที่น่าประทับใจ การแกะรูปหนังตะลุง ถือเป็นภูมิปัญญาที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากรุ่นสู่รุ่นในครอบครัวของตัวเอง หรือเรียนรู้ด้วยการฝึกหัด ฝึกฝนเป็นหลัก จากเพื่อนบ้านในหมู่บ้าน ซึ่งการแกะรูปหนังตะลุงมักจะแกะอยู่ในกรอบของวิถีชีวิต สังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่น ทั้งรูปแบบและลวดลายที่มีคุณค่า

ตำบลควนกาหลง อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล มีความโดดเด่นด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นภาคใต้ที่มีเอกลักษณ์เด่นชัดได้แก่ หัตถกรรมแกะหนังตะลุง โดยในพื้นที่หมู่ที่ 5 บ้านพรุ และในหมู่ที่ 9 บ้านวังผาสამัคคี ตำบลควนกาหลง อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล ได้มีการรวมกลุ่มเกิดเป็นกลุ่มอาชีพคือกลุ่มแกะรูปหนังตะลุง ทั้งนี้การแกะหนังเป็นหัตถกรรมพื้นบ้านประเภทหนึ่ง เดิมนิยมแกะด้วยหนังวัวควาย หมี เสือ กวาง และกระเจง โดยแกะเป็นรูปหนังตะลุง ปัจจุบันประชาชนนิยมนำรูปหนังตะลุงไปใช้เป็นเครื่องประดับบ้านหรือสำนักงาน ทำให้รูปหนังตะลุงกลายเป็นสินค้าพื้นเมืองที่นิยมแพร่หลายมาก

นอกจากนี้ยังมีการพัฒนารูปแบบของการกะหนั้ให้ทันสมัย และเป็นไปตามความต้องการของสังคมมากขึ้น ผลงานศิลปหัตถกรรมในปัจจุบัน ส่วนใหญ่เป็นผู้เฒ่าผู้แก่ ที่มีความรู้มีฝีมือเชิงช่าง เป็นผู้สืบทอดศิลปะดังกล่าว ถือเป็นกลุ่มบุคคลส่วนน้อย ที่มีความรู้ทั้งความเป็นมา วัสดุขั้นตอน กระบวนการในการผลิตและผนวกกับการถ่ายทอดความรู้จะถ่ายทอดความรู้กันในวงแคบเฉพาะแค่กลุ่ม ลูกหลาน หรือคนสนิทเพียงเท่านั้นซึ่งหากในอนาคต อาจส่งผลทำให้ศิลปหัตถกรรมการกะหนั้สูญหายไป ซึ่งปัจจุบัน อัตลักษณ์ในงานหัตถกรรมการกะหนั้ตะลุงในตำบลควนกาหลง อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล กำลังจะสูญหายไปกับกาลเวลา เนื่องจากเยาวชนรุ่นหลังขาดการเรียนรู้ เอาใจใส่ในการอนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรม (ศูนย์ประสานงานองค์การชุมชนระดับตำบลควนกาหลง, 2563) ด้วยเหตุผลนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาแนวทางการส่งเสริมการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาการกะหนั้ตะลุงในตำบลควนกาหลง อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล เพื่อให้ทราบแนวทางในการสืบทอดภูมิปัญญา ให้มีความสอดคล้องกับบริบทของชุมชนอย่างยั่งยืน และเพื่อเป็นการเก็บรวบรวมภูมิปัญญาการกะหนั้ตะลุง รวมถึงการสืบทอดภูมิปัญญาหัตถกรรมการกะหนั้ตะลุงไว้เป็นเอกสารหลักฐาน เพื่อมิให้ภูมิปัญญาสูญหายตามกาลเวลา และวิเคราะห์องค์ความรู้ เพื่อการศึกษา สังเคราะห์แนวทางในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การอนุรักษ์ และการสืบทอดภูมิปัญญาหัตถกรรมการกะหนั้ตะลุงอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภูมิปัญญาการกะหนั้ตะลุงในตำบลควนกาหลง อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล
2. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาการกะหนั้ตะลุงในตำบลควนกาหลง อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล

ควนกาหลง อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล

แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นสิ่งที่บรรพบุรุษได้ช่วยกันสร้างสรรค์และสืบทอดกันมาอย่างต่อเนื่อง จากอดีตถึงปัจจุบันโดยการเก็บรักษาความรู้ที่ได้รับมาจากบรรพบุรุษจากรุ่นสู่รุ่น โดยการใช้ภูมิปัญญาที่มีอยู่ในการถ่ายทอดให้กับลูกหลานจากพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย ให้กับคนในครอบครัวก่อน และพัฒนาไปสู่สังคมในชุมชนท้องถิ่น เป็นการสะท้อนความเป็นอยู่และวิถีชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่นที่เชื่อมโยงกับสิ่งแวดล้อม ความเชื่อประเพณี และการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม ก่อให้เกิดจินตนาการทางความคิด การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นภูมิปัญญาเป็นมรดกทางปัญญา ที่ได้มีการสั่งสมและสืบทอดจนถึงปัจจุบันหากคนรุ่นใหม่ไม่เห็นความสำคัญภูมิปัญญา ก็อาจเกิดการสูญหายได้ตามกาลเวลา เพราะขาดการเชื่อมโยง ระหว่างอดีตกับปัจจุบัน เพื่อมิให้ภูมิปัญญาสูญหาย จึงมีแนวทางการสืบทอดภูมิปัญญา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) ดังนี้ คือ 1) ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือปราชญ์ชาวบ้าน ให้สามารถทำการถ่ายทอดภูมิปัญญาของตนได้อย่างเต็มที่ และให้โอกาสพัฒนาผลงานให้ได้ 2) สรรหาบุคคลที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นในแต่ละสาขาวิชาที่มีความรู้ประสบการณ์จนเกิดความเชี่ยวชาญในอาชีพที่กระทำนั้น ๆ 3) การรวบรวม

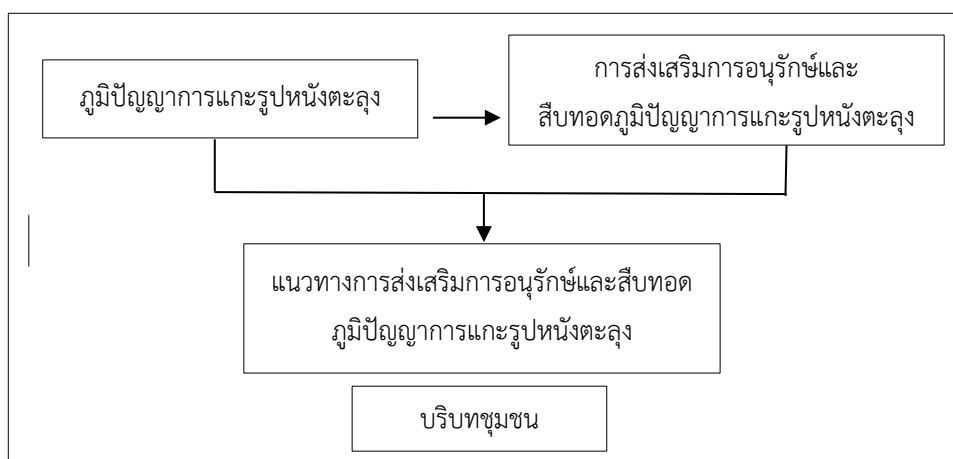
ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น นำมาจัดพิมพ์ในรูปแบบของสื่อสารสนเทศประเภทต่าง ๆ 4) ส่งเสริมการเผยแพร่ เมื่อมีการเลือกสรรภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีลักษณะเด่น ๆ ของแต่ละสาขาแล้วเรียบร้อย ควรพิจารณาสื่อที่จะใช้ในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ตามวัตถุประสงค์ และความเหมาะสม เพื่อให้ผู้รับมีโอกาสได้รู้จักและศึกษาหาความรู้ โดยสามารถนำไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติได้ 5) สนับสนุนให้มีการศึกษาค้นคว้าและวิจัย เพื่อให้เกิดมีการศึกษาค้นคว้าและวิจัยโดยนำผลจากการทดลองสรุปเป็นองค์ความรู้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เรวัต สุขสีกาญจน์ (2554) ได้ทำการวิจัย เรื่องการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมหนังตะลุง โดยใช้วิธีการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษาชุมชนสร้างสรรค์หัตถกรรมภาพแกะหนังตะลุง ตำบลปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนมีความต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ มีผู้เข้าร่วมดำเนินการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมหนังตะลุง จำนวน 20 คน มีการดำเนินการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 3 วนรอบ แนวทางหลักในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์คือ ผลิตง่าย ไม่ซับซ้อน และยังคงอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมสร้างสรรค์หัตถกรรมหนังตะลุงอยู่ ต้นแบบผลิตภัณฑ์ที่สร้างมีกระเป่าสะพาย 1 ใบ กระเป่าถือแบบมีสายสะพาย 2 ใบ กระเป่าถือ 2 ใบ และชุดเครื่องประดับ 2 ชุด โดยนำผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการพัฒนาถ่ายทอดความรู้ให้กับเยาวชนในท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์ และผลการวิจัยเป็นประโยชน์ต่อชุมชนในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์อย่างเป็นรูปธรรม

ทัตพงศ์ เที้ยวแสวง และคณะ (2560) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การศึกษาภูมิปัญญาการแกะรูปหนังตะลุง กรณี ศึกษา : วิสาหกิจชุมชนแกะรูปหนังตะลุง ชุมชนบ้านสวนจันทร์ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า การแกะหนังตะลุงของ วิสาหกิจชุมชนแกะรูปหนังตะลุง ชุมชนบ้านสวนจันทร์ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้มีการพัฒนาประเภท ผลิตภัณฑ์หลายรูปแบบ มีความหลากหลาย และยังมีเผยแพร่การถ่ายทอดความรู้ให้กับชุมชน ผู้ที่สนใจในการแกะหนังตะลุงอีกด้วย

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยใช้วิธีการดำเนินการรวบรวมข้อมูล แนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ จากเอกสาร ตำรา งานวิจัย และดำเนินงานภาคสนามโดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) สัมภาษณ์แบบรวมกลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยผู้วิจัยเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยตนเอง เพื่อให้ได้ข้อมูลด้านภูมิปัญญา ศึกษาปัญหาและอุปสรรค เพื่อหาแนวทางการส่งเสริมการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาการแกะรูปหนังตะลุงร่วมกันอย่างลึกซึ้ง

ผู้วิจัยได้คัดเลือกพื้นที่ศึกษาแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Selection) โดยเลือกพื้นที่ ตำบลควนกาหลง อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูล (Key information) เป็นการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ประกอบไปด้วย ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 12 คน คือ 1) ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้อนุรักษ์ภูมิปัญญาการแกะรูปหนังตะลุง จำนวน 8 คน ดังนี้ ประชาชนชาวบ้านการแกะรูปหนังตะลุงจำนวน 2 คน และบุคคลผู้ซึ่งได้รับการถ่ายทอดการแกะรูปหนังตะลุงจากประชาชนชาวบ้าน จำนวน 6 คน และ 2) ผู้ให้ข้อมูลรอง คือ ผู้ที่สนับสนุนในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการแกะรูปหนังตะลุง จำนวน 4 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชนสตูล ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านกลุ่ม 5 ประชารัฐ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล (ส.อบต.) ควนกาหลง อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล และนายหนังตะลุง จำนวน 1 คน

เครื่องมือในการสัมภาษณ์ ได้แก่ แนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึก เครื่องบันทึกเสียง อุปกรณ์ การบันทึกภาพ ในการจัดทำแนวทางการสัมภาษณ์ผู้วิจัย ได้มีการกำหนดประเด็นขอบเขตในการสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา และความเหมาะสมของภาษา จากนั้นนำไปทดลองใช้ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างแล้วนำข้อมูลที่ได้มาคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ผลจากการวิเคราะห์ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.89

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพในรูปแบบของการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) โดยผู้วิจัยนำข้อมูลมาเรียบเรียง วิเคราะห์ และพรรณนา เมื่อผู้วิจัยได้ข้อมูลหลังจากสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลหลักแล้ว จากนั้นจึงนำข้อมูลมาเรียบเรียงวิเคราะห์ เพื่อหาข้อสรุปที่ชัดเจนและถูกต้อง

การตรวจสอบข้อมูล ผู้วิจัยใช้การตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (triangulation) โดยได้ใช้วิธีการ การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological triangulation) (สุภางค์ จันทวานิช, 2553) คือ การใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลต่างกันเพื่อรวบรวม ข้อมูลเรื่องเดียวกัน ได้แก่ 1. ผู้วิจัยบันทึกการสังเกตการแกะสลักรูปหนังตะลุง 2. สนทนากลุ่มย่อยกับผู้ให้ข้อมูลหลักและ 3. การสนทนากลุ่มย่อยกับผู้ให้ข้อมูลรอง

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ศึกษาภูมิปัญญาการแกะหนังตะลุงในตำบลควนกาหลง อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล จากการศึกษาพบว่า

1. ภูมิปัญญาด้านการแกะรูปหนังตะลุง ในพื้นที่ตำบลควนกาหลง อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล พบว่า ภูมิปัญญาด้านการแกะรูปหนังตะลุง ในพื้นที่ตำบลควนกาหลง อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล มีจำนวน 2 คน คือ

1) นายสุรียา กรงไกรจักร์ ปัจจุบันอยู่บ้านเลขที่ 23 หมู่ที่ 9 ตำบลควนกาหลง อำเภอควนกาหลง เริ่มเรียนรู้เรื่องการแกะหนังมาตั้งแต่ตอน อายุได้ 9 ขวบ โดยเป็นลูกศิษย์ของ ครูอ้อม จันทรชুম ซึ่งครูอ้อม จันทรชুম ได้รับการยกย่องว่าเป็น "บรมครูแกะหนังตะลุงของภาคใต้" ณ ศูนย์ศิลปหัตถกรรมรูปหนังบางแก้ว ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 บ้านบางแก้ว ตำบลท่ามะเดื่อ อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง ศูนย์ศิลปหัตถกรรมบางแก้วเป็นศูนย์ฝึกงานแกะหนังตะลุงแห่งภาคใต้ เปิดเมื่อปี พ.ศ. 2524 ตามพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ โดยมีนายอ้อม จันทรชুম เป็นหัวหน้าศูนย์ศิลปหัตถกรรมบางแก้ว ทั้งนี้ นายสุรียา กรงไกรจักร์ ได้ใช้วิชาชีพเป็นวิชาชีพการแกะหนังในการเลี้ยงชีพเลี้ยงครอบครัวเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

ภาพที่ 2 นายสุรียา กรงไกรจักร์ ภูมิปัญญาด้านการแกะรูปหนังตะลุงประจำจังหวัดสตูล

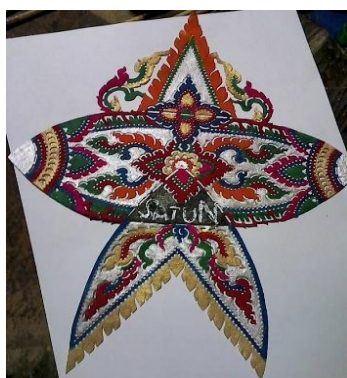

ภาพที่ 3 ผลงานการแกะหนังตะลุง โดยนายสุรียา กรงไกรจักร์

2) นายสุรียา ชูวิจิตร ปัจจุบันอยู่บ้านเลขที่ 13 หมู่ที่ 5 ตำบลควนกาหลง อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล เริ่มเรียนรู้เรื่องการแกะหนังมาตั้งแต่ตอนประถมศึกษาปีที่ 6 โดยเรียนรู้มาจากบิดา แต่ทำได้ 3 ปีก็หยุดแกะหนังตะลุง เพราะต้องย้ายภูมิลำเนาไปอยู่ที่อื่น และเริ่มแกะหนังตะลุงต่อในช่วงประมาณปี พ.ศ. 2534 โดยเริ่มแกะกนกตามโลงศพแกะเป็นลายเทพพนมและทำเรือพระ แต่กนกโลงศพทำมาได้สัก ระยะเวลาก็ต้องหยุดทำ เพราะมีการใช้โลงแอร์มากขึ้น จึงหันมาแกะรูปหนัง โดยแกะมาจนถึงปัจจุบัน

ภาพที่ 4 นายสุรียา ชูวิจิตร ภูมิปัญญาด้านการแกะรูปหนังตะลุงประจำจังหวัดสตูล

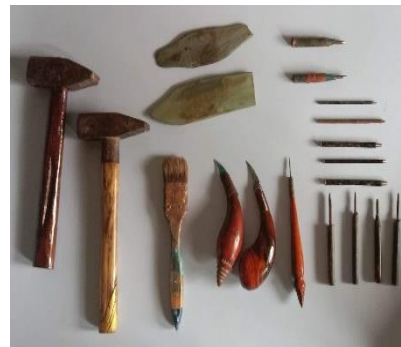

ภาพที่ 5 ผลงานการแกะหนังตะลุง โดยนายสุรียา ชูวิจิตร

2. วัตถุดิบ และอุปกรณ์แกะหนังตะลุง พบว่า ใช้หนังวัวมากกว่าหนังควายเพราะหนังวัวเนื้อหนังจะใสกว่าหนังควาย แต่ในปัจจุบันนิยมใช้หนังสำเร็จรูปพอกแล้วจากโรงงาน โดยที่หนังที่พอกจากโรงงานจะมีความบาง ไม่คงทนบิดงอง่ายและค่อนข้างทึบแสง ไม่นิยมใช้แกะรูปหนังสำหรับเชิด วัสดุอุปกรณ์

ได้แก่ เหล็กขีด เหล็กขุด มุก (ตุ้ตู่) เชียงขุดและเชียงตอก ค้อนตอก สีมักหรือสีผสมอาหาร น้ำมันชักเงา พู่กัน แปรงขนอ่อน ทินเนอร์ เชือก สบู่ ไม้ไผ่ ไม้ และกระดาษทราย เป็นต้น

3. ขั้นตอนการแกะหนังตะลุง พบว่า ขั้นตอนการแกะหนังตะลุง คือ 1) การร่างภาพ เป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดในการแกะรูปหนัง โดยวาดลวดลายที่ต้องการตามแบบลายภาพลงบนแผ่นหนัง ที่นิยมได้แก่ตัวละครในเรื่องของหนังตะลุง เช่น ฤๅษี พระอิศวร รูปพระ รูปนาง รูปยักษ์ และตัวตลก ส่วนรูปที่ใช้ประดับตกแต่งอาคารบ้านเรือนได้แก่ ตัวละครในเรื่องรามเกียรติ์ 2) การแกะฉลุ การแกะฉลุต้องใช้ความชำนาญและพิถีพิถันมาก โดยใช้เครื่องมือตอกและสลักลายขณะแกะเครื่องมือควรชุบเทียนไขบ่อย ๆ เพื่อให้หล่อลื่น 3) การลงสีรูปหนัง ขึ้นอยู่กับลักษณะรูป และประโยชน์การใช้สอย รูปหนังสำหรับเชิดเล่นหนังตะลุงต้องการความเด่นสะดุดตา ช่างจะเลือกใช้สีสดฉูดฉาด และเป็นสีโปรงแสง 4) การลงน้ำมันเคลือบเงา จะลงน้ำมันเคลือบหรือไม้ก็ได้ วิธีการคือนำรูปหนังวางบนกระดาษที่สะอาด ใช้พู่กันแบนชุบน้ำมันชักเงาทาตามตัวหนังด้านละ 3-4 ครั้ง วางให้แห้ง 5) การประกอบตัวหนังและการเข้าตัวรูปหนัง การผูกยึดตัวหนังนั้นจะต้องใช้ไม้ไผ่ หรือ ไม้ทัง เป็นไม้สำหรับผูกใช้เชิด เรียกว่า ไม้ต๊อบ นำมาผ่าเหลา แยกออกจากกันก่อนนำตัวหนังตะลุงเสียบเข้าไปในร่องระหว่าง กลางแล้วร้อยด้วยด้าย โดยมัดด้ายให้มีขนาดความยาวเท่ากับ ตัวหนังตะลุงก่อนตัดด้วยวิธีการลนไฟลงไปตัดที่ด้าย หลังจากนั้น จึงเริ่มผูกยึดไม้เชิดกับตัวละคร

ภาพที่ 5 อุปกรณ์การแกะหนัง

ภาพที่ 6 ขั้นตอนการแกะหนัง

4. การดำรงอยู่ของช่างแกะหนังตะลุงในสมัยปัจจุบัน พบว่า ปัจจุบันรูปหนังตะลุงที่แกะขึ้นเพื่อใช้แสดงมีไม่มากนัก เพราะจำนวนคณะหนังตะลุงมีน้อยลง ประกอบกับรูปหนังที่ใช้ทำการแสดงใช้ได้นานหลายปี ช่างแกะหนังตะลุงจึงได้นำงานแกะสลักหนังตะลุงมาพัฒนาเป็นของตกแต่งบ้านและเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน โดยพัฒนารูปแบบจากการแกะหนังตะลุงเพื่อใช้ในการแสดง ต่อยอดสู่ผลิตภัณฑ์รูปแกะสลักหนังตะลุง ซึ่งยังคงใช้วิธีการผลิตแบบดั้งเดิมที่แสดงถึงอัตลักษณ์ท้องถิ่น แต่ปรับเปลี่ยนรูปลักษณะใหม่ ให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์ และใช้งานได้จริง ลายที่แกะจะมีลาย เทพ ครุฑ ลายว่าวควาย และตัวหนังตะลุงต่าง ๆ รูปที่สั่งทำส่วนใหญ่จะเป็นของฝากคือรูปว่าวควาย โดยที่ว่าวควายเป็นสัญลักษณ์ของการเล่นว่าวในจังหวัดสตูล เป็นที่นิยมของประชาชนในจังหวัดใกล้เคียง รู้จักอย่างแพร่หลายทั้งในประเทศและต่างประเทศ ส่วนหนังที่ทำจะแบ่งเป็น 2 แบบคือหนังขัดและหนังขน การแกะลายนั้นบางครั้งต้องใช้จินตนาการ ส่วนราคาของภาพแกะหนังนั้นตัวใหญ่จะอยู่ที่ราคา 4,000 บาท ถึง 12,000 บาท หากเป็นขนาดกว้าง 25 เซนติเมตร ยาว 30.00 เซนติเมตร อยู่ที่ราคา 400 บาท และตัวเล็ก ๆ เป็นพวงกุญแจราคาขายอยู่ที่ตัวละ 30-50 บาท ส่วนภาพแกะหนังตะลุง ที่สำเร็จอยู่ที่ตัวละราคา 50-350 บาท หากเป็นตัวใหญ่จะใช้เวลาทำ 20-30 วัน เพราะเป็นงานละเอียดและประณีต มีการสั่งจองจากลูกค้าทั้งในจังหวัดสตูลและนอกจังหวัด และมีวางขายที่ร้านขายของฝาก ร้านขายของที่ระลึก

ภาพที่ 7 ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก จากการแกะหนัง

5. คุณค่าที่ได้รับจากการแกะรูปหนังตะลุง พบว่า 1) ด้านครอบครัว มีความรู้สึกผูกพันใกล้ชิดก่อให้เกิดความรัก ความเข้าใจ ความผูกพันในครอบครัว 2) ด้านชุมชน จากการรวมกลุ่มแกะหนังตะลุงขึ้นมาเป็นการใช้กระบวนการทำงานแบบการรวมกลุ่มทำงาน ทำให้มีการเคารพต่อกันและการอาศัยอยู่ร่วมกับคนอื่นภายใต้กฎระเบียบสังคมเดียวกัน ก่อให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันภายในชุมชน ส่งผลให้ชุมชนเข้มแข็งและสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขและยั่งยืน 3) ด้านศาสนา ความเชื่อในด้านศาสนาที่มีอยู่ในท้องถิ่น โดยจะแกะหนังเป็นรูปพระ สิ่งศักดิ์สิทธิ์เพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจและกราบไหว้สักการบูชา 4) คุณค่าด้านวัฒนธรรม ประกอบด้วย ด้านความ มีวัฒนธรรมความเชื่อถือผีบรรพบุรุษ โดยมีความเชื่อเกี่ยวกับการไหว้ครูช่าง โดยความเชื่อนับถือครูบาอาจารย์ที่ประสาทวิชาความรู้การแกะหนังตะลุงมาสู่ รุ่นลูกรุ่นหลาน และไหว้วิญญาณของบรรพบุรุษ ซึ่งเป็นความเชื่อว่า วิญญาณของบรรพบุรุษยังมีความรักความห่วงใยลูกหลาน คอยพิทักษ์รักษาดูแลทุกคนในวงเครือญาติให้อยู่อย่างปลอดภัย มีความเจริญในหน้าที่การงาน 5) ด้านการสร้างจิตนิสัย จากการทำชาวบ้านได้รวมกลุ่มทำศิลปหัตถกรรมการแกะรูปหนังตะลุง เป็นการรวมกลุ่มกันทำให้เกิดคุณค่าด้านการสร้างจิตนิสัยเกิดความสัมพันธ์กันเป็นสังคมท้องถิ่น ส่งผลให้ชาวบ้านสร้างจิตนิสัยในด้านต่าง ๆ เช่น ความสามัคคีในกลุ่ม ความอดทน ความขยันหมั่นเพียร และใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

ตอนที่ 2 แนวทางการส่งเสริมการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาการแกะหนังตะลุงในตำบลควนกาหลง อำเภอกวนกาหลง จังหวัดสตูล

แนวทางการส่งเสริมการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาการแกะรูปหนังตะลุง ในตำบลควนกาหลง อำเภอกวนกาหลง จังหวัดสตูล มี 3 องค์ประกอบ ได้แก่ เป้าหมาย กระบวนการ และปัจจัยแห่งความสำเร็จ ประกอบด้วย

1. เป้าหมาย

- 1.1 ต้นแบบการส่งเสริมการอนุรักษ์และการเผยแพร่งานแกะรูปหนังตะลุง
- 1.2 ด้านการศึกษา โดยการเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้และการสร้างหลักสูตร “การแกะรูปหนังตะลุง”
- 1.3 ด้านสังคมและวัฒนธรรม โดยการเสริมสร้างภูมิปัญญาและวัฒนธรรมและการอนุรักษ์และสร้างมูลค่า
- 1.4 การสร้างอาชีพและรายได้ ผลិតภัณฑ์การแกะหนังตะลุง โดย มีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม แหล่งขายของที่ระลึก

2. กระบวนการ

2.1 การอนุรักษ์การแกะรูปหนังตะลุง พบว่า มีการปลุกจิตสำนึกคนในท้องถิ่นโดยเฉพาะเยาวชนให้ตระหนักถึงคุณค่าและแก่นสาระ และความสำคัญของภูมิปัญญาการแกะรูปหนังตะลุง ส่งเสริมสนับสนุนและสืบทอดการนำภูมิปัญญาการแกะรูปหนังตะลุง

2.2 การฟื้นฟูการแกะสลักรูปหนังตะลุง พบว่า มีการสนับสนุนการแกะรูปหนังตะลุงในท้องถิ่นที่กำลังจะสูญหายหรือไม่มีการถ่ายทอดให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้มาเพื่อส่งเสริมหรือฝึกอบรมให้มีการแกะรูปหนังตะลุงขึ้นมาใหม่หรือนำมาบันทึกไว้ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น จัดทำคู่มือการแกะรูปหนังตะลุง เพื่อให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาเรียนรู้ต่อไป

2.3 การพัฒนาผลิตภัณฑ์ พบว่า มีการริเริ่มสร้างสรรค์ภูมิปัญญาการแกะรูปหนังตะลุงให้เหมาะสมกับยุคสมัยและเกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิต โดยใช้ภูมิปัญญาเป็นพื้นฐาน แต่ยังไม่มีการนำความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีมาช่วยเพื่อต่อยอดในการผลิต และการตลาด

2.4 การถ่ายทอดองค์ความรู้ พบว่า การถ่ายทอดความรู้ศิลปหัตถกรรมการแกะรูปหนังตะลุง เป็นการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น โดยเริ่มต้นจากการถ่ายทอดแก่บุคคลในครอบครัว และถ่ายทอดสู่เยาวชนและประชาชน ตลอดจนผู้สนใจ โดยไม่มีการคิดค่าใช้จ่ายในการถ่ายทอดใด ๆ สอนให้ทุกขั้นตอนของการแกะหนังตะลุง และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประกอบอาชีพหาเลี้ยงครอบครัวได้

2.5 การส่งเสริมกิจกรรมและการเผยแพร่แลกเปลี่ยน พบว่า เกิดการเผยแพร่ภูมิปัญญาด้านการแกะรูปหนังตะลุงและการแลกเปลี่ยนภูมิปัญญาการแกะรูปหนังตะลุง เช่น การแสดงผลงาน การศึกษาดูงาน การเยี่ยมชม กลุ่มแกะรูปหนังตะลุงภายในจังหวัดและต่างจังหวัดเพื่อเป็นการเปิดโลกทัศน์และแนวคิดจากภายนอกเพื่อนำมาปรับใช้เพื่อความยั่งยืนต่อไป

2.6 การยกย่องและเสริมสร้างปราชญ์ด้านการการแกะรูปหนังตะลุง พบว่า มีการสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของชาวบ้าน ผู้ดำเนินงานให้มีโอกาสแสดงศักยภาพด้านภูมิปัญญา ความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่ แต่ยังไม่มีการยกย่องประกาศเกียรติคุณ เพื่อให้ปราชญ์ท้องถิ่นเกิดความภาคภูมิใจและกำลังใจในการดำเนินการด้านภูมิปัญญาการแกะรูปหนังตะลุง

2.7 การค้นคว้าวิจัย พบว่า มีสถานศึกษาทั้งในชุมชนและนอกชุมชนเข้ามาทำการศึกษาและเก็บรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับการแกะรูปหนังตะลุง เช่นจัดทำเป็นคู่มือการแกะรูปหนังตะลุง เพื่อใช้เป็นข้อมูลและหลักฐานในการศึกษาและพัฒนาภูมิปัญญาต่อไป

3. ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

3.1 ภูมิปัญญาชาวบ้าน (ต้นแบบ/ชุมชนเข้มแข็ง)

3.2 สถาบันการศึกษาเป็นพี่เลี้ยง

3.3 การมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในการพัฒนา และนำไปต่อยอด ขยายผล

Guidance on Conservation Promotion and Inheritance of Shadow Puppet Carving Wisdom in Khuan Kalong Sub-district, Khuan Kalong District, Satun Province

ภาพที่ 8 แนวทางการส่งเสริมการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาการแกะรูปหนังตะลุง
ในตำบลควนกาหลง อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล

ผลจากแนวทางการส่งเสริมการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาการแกะรูปหนังตะลุงในตำบลควนกาหลง อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล ได้ข้อค้นพบว่า ภูมิปัญญาชาวบ้านเป็นหัวใจสำคัญของการส่งเสริมการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาการแกะรูปหนังตะลุง กล่าวคือ ทั้งนายสุริยา กงไกรจักร์ และนายสุริยา ชูวิจิตร (ช่างแกะหนังตะลุง) ได้แสดงให้เห็นถึงความตั้งใจที่จะสานต่ออาชีพการแกะหนัง ซึ่งได้รับการถ่ายทอดมาจากบรมครูด้านการแกะหนัง และบิดา โดยทั้ง 2 ท่านต่างอุทิศตนในการถ่ายทอดให้กับศิษย์ผู้มีใจรักในงานการแกะหนังตะลุง โดยไม่ได้คิดค่าใช้จ่ายแต่อย่างใด หน่วยงานภาครัฐทำหน้าที่เพียงส่งเสริมสนับสนุน ซึ่งถ้าหน่วยงานภาครัฐทั้งในชุมชนและนอกชุมชน สามารถเชื่อมโยงกันได้ มีการกระตุ้นให้ชุมชนได้เห็นคุณค่าและวัฒนธรรมของภูมิปัญญาในการแกะรูปหนังตะลุง ที่ได้เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของชุมชนได้อย่างเหมาะสม

“อาชีพแกะหนังตะลุง นับวันเป็นอาชีพที่จะเหลือน้อยเต็มที เพราะเป็นงานสะสมที่กว่าจะได้เงินสักก้อนต้องใช้เวลา ซึ่งงานแกะหนังถือเป็นศาสตร์และศิลป์ที่มีการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น และเป็นอาชีพหนึ่งที่กำลังจะสูญหาย ผมยินดีที่จะถ่ายทอดวิชาการแกะหนังตะลุงให้แก่ลูกหลาน ที่สนใจเพื่อสืบทอดงานที่รัก สานต่องานแกะหนังตะลุงให้คงอยู่ตลอดไป”

นายสุริยา ชูวิจิตร ช่างแกะหนังตะลุง จังหวัดสตูล

“ลูกศิษย์หลายรุ่น ที่ได้ถ่ายทอดวิชาการแกะหนังตะลุงให้ฉัน สามารถนำไป ประกอบอาชีพ สร้างรายได้เลี้ยงครอบครัว สามารถพัฒนาต่อยอดเป็นผลงานศิลปะต่าง ๆ ได้ จึงอยากฝาก ถึงเยาวชนว่า อย่าทิ้งรากเหง้าของความเป็นไทย ความเป็นศิลปะของคนใต้ เราต้องช่วยกันรักษาไว้ เพื่อ สืบทอดแก่ชนรุ่นหลังต่อ ๆ ไป”

นายสุรียา กงไกรจักร์ ช่างแกะหนังตะลุง จังหวัดสตูล

สรุปและอภิปรายผล

1. ภูมิปัญญาการแกะรูปหนังตะลุงในตำบลควนกาหลง อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล โดยรวมพบว่า รูปแบบของการแกะรูปผลิตภัณฑ์ หนังตะลุงเป็นวัตถุดิบที่ได้มาจากหนังวัวเป็นหลัก ในการ ประดิษฐ์สร้างสรรค์งานศิลปะหัตถกรรมการแกะรูปหนังตะลุงนี้ จะเห็นได้ว่าจากรูปหนังที่ได้ผลิตขึ้นมานั้น มีขั้นตอน วิธีการที่ซับซ้อนมากในการผลิตให้ออกมาเป็นตัวหนังตะลุงได้ และการที่ช่างได้พัฒนาภูมิปัญญา เพื่อสร้างมูลค่าให้เกิดขึ้นนั้น ช่างต้องใช้ฝีมือในการผลิต โดยไม่ต้องอาศัยเครื่องจักรกล หรือเทคโนโลยี ในการผลิต นำวัสดุเหลือใช้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาสร้างสรรค์ผลงาน จนสามารถประกอบเป็นอุตสาหกรรม ในครัวเรือนหลายครัวเรือนและมีการรวมกลุ่มเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ก่อให้เกิดความรักสามัคคี สามารถ สร้างเสริมให้สังคมสันติสุขและยั่งยืนได้ ซึ่งสอดคล้องกับ ทศตวรรษที่ 21 (2560) ทำการศึกษา ภูมิปัญญาการแกะหนังตะลุง กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนแกะหนังตะลุง ชุมชนบ้านสวนจันทร์ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า รูปแบบของการแกะรูปผลิตภัณฑ์หนังตะลุงเป็นวัตถุดิบที่ได้จากหนังวัว เป็นหลัก ขั้นตอนการแกะรูปหนังตะลุงจะอาศัยช่างผู้มีความชำนาญในการแกะ และมีความเข้าใจในตัว ละครของหนังตะลุงความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ หนังตะลุงจะผลิตขึ้นตามความต้องการของตลาด และล้าไปตามวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น

2. แนวทางการส่งเสริมการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาการแกะหนังตะลุง ในตำบลควนกาหลง อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล จากการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ถอดบทเรียนเกี่ยวกับสภาพ ปัญหาการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาการแกะหนังตะลุงในตำบลควนกาหลง อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล

มีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาในการสืบทอดภูมิปัญญาและวัฒนธรรมในงานวิจัยของ Hussadin A. (2016) โดยพบว่าส่วนใหญ่เป็นปัญหาเกี่ยวกับกลุ่มผู้สืบทอดที่เป็นกลุ่มผู้สูงอายุ ในขณะที่ กลุ่มเด็กและเยาวชนไม่ค่อยให้ความสนใจ ดังนั้นการที่ชุมชนร่วมกันเสนอแนวทางในการจัดกิจกรรมหรือ โครงการที่มุ่งส่งเสริมการอนุรักษ์และสืบสานการแกะรูปหนังตะลุง โดยผ่านกระบวนการวิจัย และ กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนโดยเฉพาะการแกะรูปหนังตะลุง ที่ถือว่าเป็นอัตลักษณ์ของ ชุมชนที่มีมาแต่ดั้งเดิมให้แก่เด็กและเยาวชนของชุมชน เพื่อให้ศิลปหัตถกรรมการแกะรูปหนังตะลุงยังคงอยู่ ต่อไป แนวทางการส่งเสริมการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาการแกะรูปหนังตะลุง ในตำบลควนกาหลง มีการสืบสานที่เกิดขึ้นจริงโดยกระบวนการฝึกทักษะและกระบวนการเรียนรู้จากภูมิปัญญาการแกะหนัง

ตะลุง ถือว่าเป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมแบบผสมตามแนวคิดของ Jirachai P. (2001) ที่มีทั้งการถ่ายทอดด้วยวาจาและกิริยาท่าทาง อีกทั้งให้มีการจัดทำฐานข้อมูลด้านภูมิปัญญา ขั้นตอนการแกะรูปหนังตะลุง เพื่อเผยแพร่สู่สาธารณชนคนทั่วไปได้รู้จัก ภายใต้การสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสถาบันการศึกษา ซึ่งจะเป็ประโยชน์ในการทำความเข้าใจและเรียนรู้ศิลปหัตถกรรมด้านการแกะรูปหนังตะลุง ผ่านตัวหนังสือที่จัดพิมพ์เป็นเอกสารทางวิชาการ

ข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาการแกะรูปหนังตะลุง ในตำบลควนกาหลง อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล สามารถเสนอข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการสืบสานจากภูมิปัญญาท้องถิ่นในการแกะรูปหนังตะลุง

1. จากการวิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาการแกะรูปหนังตะลุง พบว่า แนวทางที่เกิดขึ้นเป็นแนวทางที่สามารถปฏิบัติได้จริงและสามารถทำให้เยาวชนเห็นถึงคุณค่าของการแกะหนังตะลุง แต่แนวทางยังต้องการการพัฒนาและสนับสนุนจากฝ่ายต่าง ๆ เพื่อให้แนวทางที่เกิดขึ้นประสบความสำเร็จ

2. ควรมีการจัดทำการศึกษาชีวิตของภูมิปัญญาท้องถิ่น และจัดรูปแบบการวิจัยในเชิงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีอาชีพเพราะอาชีพหลักของภูมิปัญญาท้องถิ่นการแกะหนังตะลุงในปัจจุบันคือการทำเกษตรกรรม หากภูมิปัญญาสามารถสร้างรายได้จากศิลปวัฒนธรรม การแกะหนังตะลุงจะสามารถพัฒนาต่อยอดไปได้อีก

3. หน่วยงานในระดับนโยบายควรให้ความสำคัญกับการลงทุนทางวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีคุณค่า สามารถนำมาใช้เพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาได้ต่อไป ควรมีการสนับสนุนด้วยการสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงทั้งในเครือข่ายการแกะหนังตะลุงและต่างอาชีพภายในชุมชนเชื่อมโยงกับเครือข่ายภายนอกชุมชนโดยใช้สื่อประชาสัมพันธ์ที่หลากหลายในการเผยแพร่ภูมิปัญญาการแกะหนังตะลุง เพื่อให้เกิดผลประโยชน์ย้อนกลับสู่ชุมชน

เอกสารอ้างอิง

กนกพร ฉิมพลี. (2555). รูปแบบการจัดการความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมเครื่องจักสาน กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครราชสีมา (ดุชนิพนธ์ปริญญาคุชฎบัณฑิต). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, กรุงเทพฯ.

จักรพันธ์ โสมเกษตริณ. (2551). การจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นศรีสะเกษ เพื่อการแข่งขันอย่างยั่งยืน (รายงานวิจัย). กรุงเทพฯ : สำนักการวิจัยแห่งชาติ.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2545). แนวทางส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทัตพงศ์ เที้ยวแสวง, อุดมศักดิ์ เดโชชัย, จิตติมา ดำรงวัฒนะ และ เดโช แชนน้ำแก้ว. (2560). การศึกษาภูมิ

- ปัญญาการแกะรูปหนังตะลุง กรณีศึกษา : วิสาหกิจชุมชนแกะรูปหนังตะลุง ชุมชนบ้านสวนจันทร์ อำเภอมะนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารมหาจุฬานาครธรรมศน์, 4(1), 90-99.
- ยุภาพร เจริญวัฒนมณีชัย. (2560). แนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าไหมมัดหมี่กรณีศึกษา: ผ้าไหมมัดหมี่ตำบลบ้านเขว้า อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เรวัต สุขสีกาญจน์, เจษฎา สุขสีกาญจน์, และมนัส ช่วยกรด. (2554). การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมหนังตะลุง โดยใช้วิธีการวิจัยปฏิบัติการ แบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษาชุมชนสร้างสรรค์หัตถกรรมภาพแกะหนังตะลุง ตำบลปากพูน อำเภอมะนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร, 31(2), 1-14.
- ศูนย์ประสานงานองค์การชุมชนระดับตำบลควนกาหลง. (2563). แผนชุมชนระดับตำบล ประจำปี พ.ศ. 2563. สตูล : องค์การบริหารส่วนตำบลควนกาหลง อำเภอกวนกาหลง จังหวัดสตูล.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2553). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 18). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Jirachai, Phunwadee. (2001). Role in Preserving the Culture of Teachers in Secondary Schools belong to Department of General Education, Chiang Mai. Chiang Mai : Chiang Mai University.
- Hussadin, Areewan. (2016). The Wisdom and Inheritance of Thai Phuan Hand-Woven, Ban Mai, Nakorn Nayok. Journal of Cultural Approach, 17(32), 73-88.